

Kommunikasjon, IKT, medier (KIM)

Innstilling om et forskningsprogram fra et utvalg nedsatt av Området for Kultur og samfunn, Norges forskningsråd

KNUT LUNDBY, KRISTIN BRAA, KIRSTEN DROTNER,
TRINE SYVERTSEN, BJØRN SØRENSEN, JOSTEIN HÅØY

Planutvalget for programsatsingen 'Kommunikasjon, IKT, medier' (KIM) la den 6. mai. 2002 frem sin innstilling.

Forslaget er utformet med sikte på å anlegge perspektiver og temaområder som skal kunne være åpne for ulike konkretiseringer innenfor IKT- og mediefeltet fra søkeres side.

Både IKT- og medieforskningen er brede felt. Utvalget har derfor, i samsvar med mandatet, forsøkt å formulere problemstillinger som er felles for de to områdene. Dette innebærer at det er store deler av IKT- og medieforskningen som ikke favnes av dette programforslaget, og som det derfor bør finnes andre muligheter for i Forskningsrådet.

Utvalget har hatt en stor oppgave på kort tid. Arbeidet ble påbegynt midt i mars 2002 og ble gjennomført med fire møter i løpet av seks arbeidsuker.

Prosess og mandat

Planutvalget for forskningssatsingen KIM ble oppnevnt for perioden 4. mars til 22. mai 2002 av Området for Kultur og samfunn i Forskningsrådet.

Mandatet

Planutvalget fikk følgende mandat:

"Arbeidsgruppen skal utarbeide et forslag til faglig grunnlag for satsningen 'Kommunikasjon, IKT, medier' (KIM). Forskningen skal være tverr- og flerfaglig. Det skal legges vekt på problemstillinger og perspektiver som er felles for de to områdene IKT og medier, særlig knyttet til konvergensfenomenet. Forskningen skal holde et høyt internasjonalt nivå, være langsiktig og gi grunnleggende bidrag til faglig utvik-

ling ved bl.a. teori- og begrepsutvikling. Forskningen skal også være handlingsorientert og gi bidrag til politikkutforming og offentlig debatt, organisering og regulering av IKT og mediefeltet, samt kunne bidra til næringsutvikling.

Forslaget skal ivareta vedlikehold og utvikling av den kompetanse som er bygget opp gjennom de foregående programmene 'IT og samfunn' og SKIKT'. Forslaget skal ta utgangspunkt i programbeskrivelsen (februar 2002) og bygge på innspillet fra programstyret for SKIKT og innspillene fra medieforskningsmiljøene, samt de to notatene fra Syvertsen og Godø. Innstillingen skal omfatte følgende punkter:

- *En analyse av forskningsbehov på feltet og forskningspolitisk innretning (innenfor en antatt økonomisk ramme på ca 15 mill kr pr år over 5 år).*
- *Identifisering av de mest sentrale brukere og andre interessenter*
- *Vurdere forskningens forhold til praksisfeltet (utviklingsorienterte IKT-miljøer, medieproduksjon og journalistikk)*
- *Identifisere og vurdere forholdet til pågående og planlagt tilgrensende forskning i Norge*
- *Identifisere og vurdere internasjonal (primært nordisk) forskning på området, eventuelt med forslag til komparativ forskning"*

Utvalget

Planutvalget har hatt følgende sammensetning:

- Professor Knut Lundby, InterMedia, Universitetet i Oslo (UiO)/SKIKT (*leder*)

- Professor Trine Syvertsen, Institutt for medier og kommunikasjon, UiO
- Forskningsssjef/førsteamanuensis Kristin Braa, Telenor FoU/Institutt for informatikk, UiO
- Professor Bjørn Sørensen, Institutt for kunst- og medievitenskap, NTNU
- Professor Kirsten Drotner, Institut for Litteratur, Kultur og Medier, Syddansk Universitet
- Professor Trine Syvertsens notat med kommentarer til KIM-instillingen (Godøs notat), 21.1.2002
- Rådgiver Turid Markussen, Forskningsrådet sitt notat med oppsummering av innspill til sterkere satsing på medieforskning, 27.11.2001
- SKIKTs programstyre: Forslag til forskning om samfunnsmessige og kulturelle forhold i IKT-utviklingen – etter at SKIKT avsluttes i 2002, 15.10.2001

Avdelingsleder Jostein Håøy, Siemens Business Services/SKIKT har vært sekretær.

Mandatet og tidsfristen satte stramme rammer for utvalgets arbeid. Utvalgets forståelse av mandatet er gjenspeilet i disposisjonen og dens oppbygging. Planutvalget så som sin hovedoppgave å foreta en analyse av forskningsbehovet på feltet og identifisere hva som skal til for å være på høyt internasjonalt nivå. På denne bakgrunn argumenterer utvalget for innhold og angrepsmåte i forskningen (kap. 3). Tverrfaglighet og organisering tas opp (kap. 3.2), og utvalget har laget et forslag til hvordan KIM-problemstillingene kan presenteres for aktuelle søkermiljøer (kap. 3.3) og hvilke tilnærminger som anbefales for forskningen, herunder forskningens forhold til praksisfeltet (kap. 3.4). Planutvalget har også identifisert hvem som anses å være de mest sentrale brukere og interessenter til programmet (kap. 2.3).

Når det gjelder identifisering og vurdering av forholdet til annen forskning i Norge og internasjonalt, så har utvalget avgrenset dette til å gi en oversikt over noen forskningsprogrammer eller initiativer som anses å ha direkte relevans og betydning for KIM, og er av interesse for KIM-forskere (Kap. 4). Planutvalget har avstått fra å vurdere forskningen, da dette er en omfattende oppgave som det verken har vært mulig eller ønskelig å gjennomføre innenfor de rammer utvalget har hatt for sitt arbeid. Men utvalget vil bemerke at det er opparbeidet mange gode miljøer både i medievitenskapen og i den tverrfaglige IKT-forskningen, som kan bidra i en ny og større satsing på dette området.

Planutvalget hadde sitt første møte 13. mars 2002 og har hatt 3 halvdags møter samt et avsluttende møte 2. mai 2002.

Utvalget har hatt følgende grunnlagsdokumenter for sitt arbeid:

- Forskningsrådet: Programbeskrivelse KIM, februar 2002
- Programstyreleder Helge Godøs notat: KIM – forslag til nytt forskningsprogram, utkast 2, 24.1.2002

– Forskningsrådets IKT-forum: Forslag til strategi for IKT-forskningen, 28.9.2001

– Forskningsrådet: Store satsinger 2003 – innspill til statsbudsjettet for 2003, februar 2002

Forarbeider

Det er flere initiativer og prosesser som ligger til grunn for dette utvalgets forslag til innretning og satsing på et nytt forskningsprogram for kommunikasjon, IKT og medier.

For det første gikk Forskningsrådet sommeren 2001 bredt ut og inviterte medieforskningsmiljøene til innspill om en sterkere satsing på medieforskning. I invitasjonen ble SKIKT nevnt siden programmet har tematisk fokus på teknologisk konvergens på IT- og mediefeltet, på samspillet mellom samfunn og kultur og på teknologisk utvikling, noe som også er relevant for en satsing på medieforskningen. SKIKT har dessuten gitt støtte til medievitenskapelige prosjekter. Men i Forskningsrådets brev påpekes det at medieforskningen spenner videre enn dette. Miljøene ble derfor invitert til å gi innspill til innhold og struktur i en evt. satsing på medieforskning med forslag til overordnede forskningsområder og perspektiver. Det kom innspill fra miljøene ved universitetene og fra høyskoler med journalistikk- og medieutdanning, samt fra Norsk medieforskerlag. Gjennomgående peker innspillene på behovet for langsiktig kompetanseutvikling, tverrfaglighet og grunnforskning. Forslagene og innspillene fra medieforskningsmiljøene har vært viktige i utvalgets arbeid, men de er bredere og omfatter mer enn det mandatet som utvalget ble bedt om å arbeide ut fra.

For det andre har programstyret i SKIKT på eget initiativ utarbeidet et notat med en oppsummering og anbefaling om videreføringen av forskning om samfunnsmessige og kulturelle forhold i IKT-utviklingen når SKIKT avsluttes i 2002. SKIKT-programmet har bidratt til å videreutvikle flere tverrfaglige IKT-miljøer og lagt stor vekt på forskerutdan-

ning på området. Det er derfor gjennom programperioden lagt et fundament for en videre satsing. Resultater fra SKIKT vil utgjøre en relevant basis for nye prosjekter. SKIKTs programstyre foreslår at noen temaområder videreføres, men også at det tas initiativ til nye temaområder der kommunikasjon og medier i IKT i større grad vektlegges.

Forskningsrådet kom fram til at man ønsket å kombinere en videreføring av SKIKT med en satsing på medieforskningen. For å klargjøre dette nærmere ble Helge Godø, programstyreleder i SKIKT, og professor Trine Syvertsen, Institutt for medier og kommunikasjon, UiO, bedt om å gjøre et forberedende arbeid med å utarbeide et utkast til program-satsingen 'Kommunikasjon, IKT, medier' (KIM). Dette lå til grunn for programbeskrivelsen som ble vedtatt i områdestyret i februar 2002.

Forskningsrådet så imidlertid behov for ytterligere analyse og begrunnelse for satsingen, og besluttet derfor å nedsette et eget planutvalg for KIM. Denne rapporten er planutvalgets innstilling, og vil ligge til grunn for Områdestyret for kultur og samfunn sin beslutning om etablering av programmet og oppnevning av programstyre 22. mai 2002. Programstyret vil som sin første oppgave utarbeide programnotatet for satsingen, som så vil være grunnlaget for utlysingen.

Innledning

Digitaliseringen øker mulighetsrommet sammenlignet med tradisjonell, analog teknologi. Samhandling i arbeids- og hverdagsliv foregår i økende grad ved hjelp av IKT og digitaliserte medier. Dette bidrar til å skape nye former for innhold og anvendelser. Digitaliseringen har ledet til *konvergens*, lagt grunnlaget for nye digitale medier og uttrykksformer, og endret produksjon, distribusjon og bruk av tradisjonelle medier. Konvergens bringer brukere, produsenter, bedrifter, bransjer, og institusjonelle aktører nærmere hverandre. Planutvalget for KIM ser *konvergens* som den viktigste underliggende faktor som har skapt forutsetningene for slike endringer.

Mobilitet, med bedre muligheter for mobil kommunikasjon, og *globalisering* med fremveksten av verdensomspennende kommunikasjonsinfrastrukturer, endrer rammer og forutsetninger for kommunikasjon mellom mennesker. Det vokser frem nye uttrykksformer og måter å samhandle på. Samfunnsmessige, politiske og kulturelle strukturer og rammer utfordres. Og IKT veves inn i stadig flere sammenhenger i samfunnet, samtidig som det skjer store endringer i mediestructur og innhold. Vi er nå midt inne i en overgang fra tradisjonelle til digitale

medier, og samtidig skapes nye uttrykksformer gjennom teknologiske innovasjoner og innovativ bruk.

Konvergens kombinert med mobilitet og globalisering skaper store kunnskapsbehov og forskningsutfordringer. Det kreves utvikling av kunnskap om forholdet mellom kommunikasjon, medier og IKT. Det er nødvendig å søke etter nye begreper og forståelsesrammer. Dette gjelder på samfunnsnivå (makro), individnivå (mikro) og på organisatorisk nivå (meso). Denne forskningen kan bygge videre på resultater fra tidligere medie- og IKT-forskning.

Både medieforskningen og den tverrfaglige IKT-forskningen trekker på et bredt spekter av humanistiske og samfunnsvitenskapelige perspektiver. Begge er relativt nye felt med et visst preg av 'nybyggerånd'. Planutvalget ser behov for å kombinere perspektiver og metoder fra flere fag og disipliner for å sette begreper på og søke svar på de utfordringer som digitaliseringen og konvergensen skaper. Dette gir mulighet for å stimulere kvaliteten i forskningen og fremme den faglige integrasjonen i feltet.

Bakgrunn

IKT-feltet har gjennomgått en rivende utvikling, fra fokus på IT, til også å inkludere digital kommunikasjonsteknologi og etter hvert nye digitale medier og multimedier. Forskningen på samfunnsmessige og kulturelle forutsetninger for og konsekvenser av IKT, har sammen med medievitenskapen, bidratt til alternative og supplerende forståelsesrammer til den teknologisk orienterte forskningen, og utviklet kritisk kunnskap som har bidratt til samfunnsdebatten og politikktutviklingen innenfor medie-, telekommunikasjons- og IKT-området.

Det er bygget opp kompetanse og miljøer gjennom de foregående programmene 'IT og samfunn' (1992-1996) og 'Samfunnsmessige og kulturelle forutsetninger for IKT – SKIKT' (1997-2002). Og det er bygget opp medievitenskapelige forskningsmiljøer ved universitetene og høyskolene. Konvergens bidrar til en ny og videre integrasjon av den fler- og tverrfaglige IKT- og medieforskningen. Samtidig er det et ønske om å videreføre og øke kontakten og forskningssamarbeidet mellom de teknologiske og mer tverrfaglige medie- og IKT-forskningsmiljøene.

Politiske signaler

I den siste *Forskningsmeldingen* (St. meld nr 39 (1998-99)), som danner grunnlaget for gjeldende forskningspolitikk, er IKT-forskningen en av fire

prioriterte satsningsområder. Etter at meldingen ble behandlet i Stortinget har de politiske signalene vært at IKT-forskningen, også den som tar for seg samfunnsmessige og kulturelle aspekter, skal ha prioritet. Dette gjenspeiles også i tilleggsproposisjonen fra Bondevik II-regjeringen, for budsjettåret 2002. I Forskningsmeldingen heter det at ”Det er behov for mer kunnskap om hvilke effekter og konsekvenser bruk av IKT har i et samfunnsmessig kulturelt perspektiv” (s. 90). Hittil har forskningsprogrammet SKIKT vært et slikt virkemiddel med et årlig budsjett på overkant av 13 millioner kroner. De politiske signalene er tydelige mht behovet for en videreføring av denne type forskning når SKIKT avsluttes ved utgangen av 2002.

Som en respons på de klare politiske signalene om å gi IKT-forskningen høy prioritet, etablerte Norges forskningsråd i 2000 et IKT-forum for å foreslå en opptrappingsplan for den norske IKT-forskningen. I forslaget til strategi for IKT-forskningen, som forelå høsten 2001, blir det pekt på at ”Økt utbredelse og bruk av IKT reiser nye forskningsspørsmål i skjæringsfeltet mellom teknologi, humaniora og samfunnsfag. Både forutsetninger for og konsekvenser av IKT står sentralt./.../ I møtet mellom basis IKT og andre fag oppstår muligheter som kan legge grunnlag for nye anvendelser, eller det reises problemstillinger som krever flerfaglig perspektiv” (s.31). Ut fra dette anbefaler innstillingen en kraftig økning i grunnleggende og anvendt IKT-forskning, og en opptrapping av forskningen som tar for seg IKT-utviklingen i et samfunns- og kulturvitenskapelig perspektiv. Sentralt i dette er ’innhold’ og anvendelser av IKT. Konvergens gjør at medievitenskapen og IKT-forskningen bør sees i sammenheng.

I Forskningsrådets budsjettinnspill *Store satsninger 2003*², fra desember 2001, blir IKT-forskning foreslått som et høyt prioritert område. Tema som ’E-samfunnet’ og ’E-media’ prioriteres høyt³. Det fremheves behov for tverrfaglig forskningsinnsats. Som begrunnelse for tema ’E-media’ heter det: ”Utvikling av nye typer ’innhold’ og nye medieformer (nye sjangre som spill og annen interaktiv underholdning) krever også tverrfaglig forskning om metoder, teknikker og verktøy” (s.20).

I den siste *Mediemeldingen* (St. meld nr 57 (2000-2001) – i yttringsfrihetens tjeneste. Mål og virkemidler i mediepoltikken) signaliserer Kulturdepartementet en mer ”...samlet og målrettet forskningsinnsats på medieområdet”, med større grad av konsentrasjon og kvalitet og med Forskningsrådet i en mer sentral rolle⁴. Kulturdepartementet ønsker å prioritere forskning som øker ”...kompetanse og bevissthet i for-

hold til utsatte grupper som minoriteter og barn og ungdom”, samt ”...jevnlige undersøkelser av rikets tilstand med hensyn til informasjonsfrihet og informasjonstilgang”.

Mange etterspør forskningsbasert kunnskap om hva mediene gjør med oss og med samfunnet. Med økende fokus på ’eInnhold’ ventes etterspørselen å øke. Det er stor interesse for kunnskap om medier, mediebruk, nye digitale medier etter som nye programformater (eks. *Big Brother*) som kombinerer flere kanaler (tradisjonell TV, SMS, Internett, digital TV) brer seg.

Sentrale interessenter

Allmennheten, mediene og de politiske miljø nasjonalt og lokalt er interessert i kunnskap og innsikt i forhold som har stor betydning for samfunnsutviklingen, for arbeids- og hverdagsliv for den enkelte, og bidrag til den allmenne samfunnsdebatten. I kap. Politiske signaler har vi sett at de viktigste aktørene på ’eiersiden’ til forskning omkring kommunikasjon, IKT og medier har store behov og forventninger. I første rekke er dette departementer med ansvar for IKT-, tele- og mediepoltikken: Nærings- og handelsdepartementet, Samferdselsdepartementet, Kirke- og kulturdepartementet. Konvergensutvalget⁵ identifiserte en rekke mediepoltiske utfordringer, og planutvalget antar det er behov for å utvikle mer innsikt i de spørsmålene som konvergens reiser. Men også departementer med ansvar for store brukermiljøer og satsing innenfor elektronisk forvaltning, som Arbeids- og administrasjonsdepartementet, har interesser og forskningsbehov på feltet. I statsråd Victor D. Normans redegjørelse om modernisering, effektivisering og forenkling i offentlig sektor for Stortinget 24. januar 2002 heter det at det blir etablert særskilte moderniseringsprosjekter, bl.a. knyttet til IKT i offentlig forvaltning og tjenesteytelse.

IKT-, telekommunikasjons- og medievirksomheter og deres interesseorganisasjoner antas å være interessenter til forskningsresultater på området. Disse er aktører innenfor felt som er i rivende utvikling, og der praksis og forskning kan være tett sammenvevd. For det første er det behov for mer innsikt i innovasjon, og hvordan bruk kan lede til innovasjon innenfor både IKT og medier. For det andre er eInnhold i vekst og ny innsikt vil være viktig i forhold til å utvikle en sterk innholdsnæring i Norge, jfr. Nærings- og handelsdepartementets ”Strategi for elektronisk innhold – styrking av norsk innhold i elektroniske tjenester, 2002-2004” som ble lansert på SKIKT-konferansen 9. april 2002. For

det tredje trenger både IKT- og medievirksomheter ny kunnskap om samfunnsmessige og kulturelle forutsetninger for IKT og medier.

Forskningsmiljøene er ressurser som er tilgjengelige for alle interessenter. Det ligger allerede ressurser og mye kompetanse i forskningsmiljøene, men det er fortsatt behov for en større og mer systematisk integrasjon i tverrfaglighet. Også fagmiljøene nærmer seg hverandre som følge av konvergens. Noen miljøer er fortsatt under oppbygging, mens andre miljøer er etablerte og videreutvikler sin forskning, undervisning og forskerutdanning. Kvalitetsreformen i norsk utdanning og økende satsing på forskningsbasert undervisning gjør at utdanning og forskning innenfor dette området må gå hånd i hånd.

Hva vil den tverrfaglige IKT- og medieforskningen bidra til?

Behovet for videre forskning om kommunikasjon, IKT og medier i et kultur- og samfunnsperspektiv er forankret i flere hensyn som dels også kan være motstridende. De følgende momenter anses å være de mest sentrale:

Videreutvikle en generell kunnskapsplattform: For å få tilgang til og delta i den internasjonale kunnskapsutviklingen på IKT- og medier må vi ha folk i norske miljøer som har innsikt, kompetanse og kontakter. Dette forutsetter forskningsorganisasjoner og utdanningsinstitusjoner som kan skape slike eksperter og miljøer. Forskningsmiljøenes bidrag er nye teorier, metoder og begreper for å forstå endringer i samfunnet, og kritiske innspill som kan gi en bedre offentlig forståelse. Det er også behov for bedre samspill på tvers av disipliner gjennom tverrvitenskapelig forskningssamarbeid og mellom ressursene innenfor forvaltning, forskning og næringsliv.

Mer kunnskap om mediernes rolle i samfunnsutviklingen: Det faktum at stadig flere samfunnsmessige prosesser og fenomener – fra demokratiske prosesser og kultur, til barneoppdragelse, sosialisering og pardannelse – i større grad blir *medieformidlede*, understreker nødvendigheten av mer kunnskap om mediernes logikk, struktur, innhold og virkninger. Dette behovet blir ikke mindre ettersom flere medier tas i bruk og spiller sammen i formidling og samhandling. Konvergens setter andre rammer for medier og yringsformer, endrer tradisjonelle medier og skaper nye medier. Problemstillinger knyttet til offentlighet, yringsfrihet, demokrati, identitet, kriminalitet og vold, samt diskusjoner om nedbrytning av skillet mellom generasjonene, kjønn, etnisitet og mellom den offentlig og private sfære, er bare noen av de temaene

i samfunnsdebatten som setter mediernes rolle i fokus. Journalistikkens vilkår og arbeidsformer endres. Den digitale utviklingen stiller nye krav til journalistikken både når det gjelder tekniske ferdigheter hos den enkelte journalist og profesjonsfaglige utfordringer på vesentlige områder som kildekritikk og etikk. Etterspørselen etter kunnskap om mediernes rolle avspeiler seg i en stor offentlig interesse for medievitenskap og bruk av medievitere til å vurdere og kommentere ulike trekk ved samfunnsdebatten, IKT- og medieutviklingen.

Bidra til politikktutforming og offentlighet: IKT, medier og nye kommunikasjonsformer har etter hvert blitt en viktig faktor i politikktutforming og den offentlige diskurs på de fleste samfunnsområder. Fordi utviklingen innen IKT og medier er så rask og formbar, er det behov for personer som kan formidle kunnskap inn i arbeid med politikk for IKT-utviklingen og ellers i det sivile samfunn. Denne kunnskapen må i økende grad kunne anvendes kritisk og proaktivt der IKT er en forutsetning. Den kan bidra til nye former for organisering av samfunnet og viktige samfunnsfunksjoner der bruken av IKT og IKT-baserte medier og informasjonssystemer er i støpeskjeen. Sentralt i all politikktutvikling er en åpen og offentlig kritisk debatt. Her har de vitenskapelige miljøene en særlig rolle, og kan advare mot lettvinne forenklinger, påpeke svakheter og bidra med ny viten.

Utvikling av eMedia og eInnhold: Det er en økende erkjennelse av at kunnskapsgrunnlaget om innholdet i IKT og medier er for svakt. Samtidig fremholdes 'innhold' som en viktig drivkraft for å oppnå økt tilgjengelig og båndbredde (jfr. Regjeringens Bredbåndstrategi og Handlingsplanen for elektronisk innhold). Her synes det å være et misforhold mellom hva som er samfunnsmessig ønskelig og hva som er realistisk. Dette omhandler et vidt spekter av problemstillinger – noen med store samfunnsøkonomiske implikasjoner, for eksempel i forbindelse med investeringer i kostbar kommunikasjonsinfrastruktur, eller knyttet til hvordan man skal kunne skape universell tilgjengelighet for brukergrupper med ulike forutsetninger. Forståelsen av 'innhold', prosessene og de institusjonelle rammene for å skape 'eInnhold' er utilstrekkelig i forhold til utfordringene og forventningene, og det er i liten grad kritisk refleksjon rundt dette.

Bidra til næringsutvikling: Teknologi-, produkt- og tjenesteutvikling innenfor IKT og medier er hurtig og dynamisk, men vellykket kommersialisering krever at samfunnsmessige og kulturelle aspekter bringes inn i tjeneste- og produktutviklingen. I IKT-næringen, mediebransjen og i alle andre sektorer

hvor IKT i økende grad tas i bruk, er det behov for et bredt spekter av kunnskap om IKT-utviklingen og strategisk IKT-kompetanse for at potensialet ved innføring av IKT-baserte løsninger til for eksempel elektronisk handel og forretningsdrift, skal gi forventet gevinst. Med økende globalisering av IKT-sektoren må IKT-forskningen også ha en internasjonal orientering.

Kunnskapsutvikling i samarbeid mellom næringsliv og akademia: IKT-forskning og medievitenskap er anvendte områder som kan tjene på stor grad av praksisorientering. Næringslivet innenfor IKT og medier er kunnskapsintensivt, og trenger et samspill med forskningsmiljøer, både i forhold til produkt og tjenesteutvikling, men også i forhold til markeds- og brukerforståelse. Gjennom samarbeid om kunnskapsutviklingen kan de vitenskapelige miljøene få tilgang til praksismiljøer, hente konkrete problemstillinger som det søkes løsninger på, i større grad få muligheter til empiriske studier, og samtidig får næringslivet formidlet sin erfaring og innsikt til forskningen og møter forskningens kritiske perspektiver. Dessuten finnes noen av landets tyngste forskningsmiljøer i næringslivet, eks. Telenor FoU.

Innspill til organisering og koordinering av IKT-, tele- og mediepolitikken: Dette er i seg selv en utfordring, da IKT-politikken spenner vidt fra nærings-, tele- og mediepolitikk til anvendelser, innhold og ivaretagelse av samfunnsmessige hensyn. Mens det tidligere var adskilte politikkområder for IKT, medier og telekommunikasjon, har digitaliseringen og konvergens ført disse områdene sammen og skapt en debatt mhp hensiktsmessig organisering og ansvarsdeling mellom myndigheter, bl.a. fordi feltene i økende grad griper inn i hverandre. Ulike land har valgt ulike modeller, og det er her behov for både komparative analyser og kritisk refleksjon som bidrag til debatten. Det er også behov for mer og ny kunnskap om hvordan IKT kan tas i bruk innenfor ulike samfunnsområder og behov for kritisk innsikt i forbindelse med utforming av politikk for utbredelse og bruk av IKT.

Forskningsbehov og forskningspolitisk innretning

Det skjer noe i kultur og samfunn når gamle og nye medier smelter sammen, når kommunikasjon og samhandling medieres digitalt, og når IKT tas i bruk på alle områder i hverdags- og samfunnsliv: når 'alle' får tilgang til og bruker PC, mobiltelefon og andre avanserte IKT-verktøy. Denne 'demokratiseringen' av IKT kombinert med sammensmelting av medier, telekommunikasjon og IT, såkalt konvergens, er en

prosess med rekkevidde langt utover det tekniske. Konvergensutviklingen utfordrer våre forestillinger om IKT, medier og kommunikasjon.

Konvergens og kommunikasjon

IKT fungerer ikke bare som 'verktøy'. Datamaskiner framstår også som medier for sosial og kulturell kommunikasjon. Mediene blir på sin side i økende grad digitalisert. Konvergensutviklingen gjør det naturlig å se forskningen på IKT og medier i sammenheng.

Konvergens er selve løftestangen i det forskningsfeltet som tegnes her. Digitaliseringen gir ikke bare muligheter til å regruppere biter av informasjon. Digitalisering og konvergens er viktige endringsfaktorer for sosiale og kulturelle mønstre og prosesser. Teknologisk konvergens må forstås i sammenheng med konvergens i økonomien, i samfunnets institusjoner og organisasjon, i kompetanse- og kunnskapskrav, og i samhandling og kulturytringer.

Konvergens kan like gjerne forstås nedenfra, ved at mediens estetiske uttrykk nærmer seg hverandre og gjennom dagliglivets handlinger og fortolkninger, som i samfunnets makroforhold. Motstykket til konvergens er divergens og fragmentering. Aktører, markeder og teknologier smelter sammen, men digitaliseringen legger samtidig grunnlag for divergens i artikulering og bruk. Slik divergens kan ha utgangspunkt i ulikheter basert på smak og stil, i interesser og behov og mellom sosiale miljøer og subkulturer. Men divergens kan også skyldes teknologiske rammer og føring. Eksempelvis har fremveksten av kompakte uttrykksmåter i SMS-meldinger også bakgrunn i de begrensninger SMS-formatet har og utformingen av mobiltelefonens lille skjermbilde.

Fokus i dette forskningsprogrammet er på *kommunikasjon*. Siktemålet er å forstå kommunikasjonsprosesser der konvergerende medier inngår, og de vilkår for sosial og kulturell kommunikasjon som IKT er med å forme. Det foregår konvergens mellom forskjellige artikuleringer, eksempelvis smelter spillefilm og animasjonsfilm sammen, og data-spill og spillefilm glir over i hverandre i en felles estetikk. Nye digitale medie- og kommunikasjonsformer må også forstås historisk i forhold til kjente medier og former.

Kommunikasjon med konvergerende teknologi krever ny kompetanse både for den som skal bruke teknologien, for den som vil artikulere seg i de nye mediene og for den som vil påvirke de strukturelle rammer. Det reises en rekke nye problemstillinger for humaniora og samfunnsvitenskap. Konvergens gjør det nødvendig å se på en rekke sosiale og kulturelle prosesser og fenomener i nytt lys og med nye

begreper. Det er behov for ny kunnskap, systematisering og analyse, for å bidra til debatten om samfunnsutviklingen, til politikkkutforming og hensiktsmessige rammebetingelser, til utviklingen av nye medier og digitalt innhold, og for å bidra til forståelsen av mediert kommunikasjon og samhandling under disse vilkår.

Planutvalget vil peke på to sider ved den kompliserte og dynamiske konvergensutviklingen som særlig setter premisser for forskningen i det feltet som tegnes her:

- *Globalisering*, som følge av at infrastrukturene for digital kommunikasjon er verdensomspennende (som for eksempel Internett). Det blir tydelig hvordan 'alt henger sammen med alt'. At Microsoft lanserer nye 'standarder', får konsekvenser for min hverdag. Det lokale forstås i lys av det globale. Mange av de samme konvergensprosessene foregår parallelt over hele verden. Men nye muligheter til samarbeid følges av nye 'digitale skiller'. Utvidet integrasjon har økt sårbarhet og overvåking som sitt motstykke. Et annet motstykke er eierkonsentrasjon hos store og globale aktører, med de konsekvenser dette kan ha for redaksjonell frihet og innhold.
- *Mobilitet* og mobil kommunikasjon, muliggjør fleksibilitet i organiseringen av hverdags- og arbeidsliv. Neste generasjon mobilnett ventes å gjøre mobil kommunikasjon alminnelig og viske ut skillelinjene mellom fastnett og mobil kommunikasjon. 'Innvevd IKT'⁶ øker mulighetene til å være mobil. Fleksibiliteten i et mer 'nomadisk' samfunn og i nye organisasjonsformer kan ha sin pris i økt stress og slitasje på sammenbindende sosiale og kulturelle mønstre. Samtidig utvikles nye kommunikasjonsformer. De egenskapene og begrensningene som mobiltelefonene har hatt, har også gitt opphav til nye koder og sjangre i språk og skrift.

Planutvalget mener at KIM-forskningen ikke bør omhandle IKT generelt, og heller ikke behandle alle medievitenskapelige problemstillinger. Det som bør stå sentralt er *kommunikasjon* knyttet til:

- konvergerende medier, eller
- bruk og samhandling ved hjelp av IKT.

I dette ligger også en invitt til å studere mediene og IKT-systemene i seg selv. Prosjekter kan anlegge medievitenskapens perspektiver på IKT for å se på IKT som medier, og anlegge IKT-perspektiver på medier og belyse hvordan IKT transformerer eksisterende medier og medieinstitusjoner.

Tverrfaglighet og organisering

Planutvalget mener at prosjektene det inviteres til, må anlegge et bredt tverrfaglig perspektiv. Dvs. ikke bare omfatte flere fag, men aktivt forsøke å benytte og kombinere perspektiver, metoder og teorier fra forskjellige fagområder i behandlingen av problemstillingene.

Som det fremholdes i Forskningsrådets strateginotat om "Kvalitet i norsk forskning" (2000) drives den tverrfaglige forskning ofte frem av konkrete problemer som krever en løsning, i motsetning til den ren dyrkede, disiplinrettede forskningen som skjer på fagenes premisser. Dette gjelder både innenfor grunnforskning, hvor tverrvitenskap faktisk kan lede til at nye disipliner oppstår, og på mer anvendte områder hvor praktisk nytte og samfunnsmessig effekt i første rekke er drivkraften.

I tverrfaglig forskning er det ikke bare nødvendig å se på kvaliteten av de enkelte elementer i satsingen, men også på syntesen av elementene. Forutsetningen om *soliditet* i metode og teori vil gjelde fullt ut også i tverrfaglig forskning. Kravet til *originalitet* vil likeledes stå ved makt, og kan gi seg til kjenne ved det nye og originale i den problemstilling som søkes belyst og måten teori og metode benyttes på for å klarlegge den tverrfaglige problemstillingen. Den viktigste drivkraften i tverrfaglig forskning vil imidlertid være *relevansen* av den konkrete problemstillingen som tas opp, enten det dreier seg om vitenskapelig verdi eller samfunnsnytte knyttet til eksempelvis næringsmessig verdiskaping eller miljøgevinst. (s.6)

Erfaringsmessig er det krevende å etablere tverrvitenskapelig forskning i praksis. Planutvalget foreslår derfor at søkerne bes om å beskrive hvordan man ønsker å legge opp sine prosjekter, herunder hvordan det tverrfaglige er tenkt ivaretatt og organisert. Det vil også være sentralt å utvikle metoder for tverrfaglig samarbeid.

Planutvalget foreslår at programmet utvikles til å bli et møtested for medie- og IKT-forskere med forskjellig fagbakgrunn. Eksempelvis har mange humanister, samfunnsvitere og informatikere lenge arbeidet sammen innenfor det store forskningsfeltet datastøttet samarbeid (CSCW) og gjennom det utviklet tverrfaglige tilnærminger basert på metoder og teorier fra de respektive områdene⁷.

Planutvalget mener valg og prioritering av programmets virkemidler og organisering primært er programstyrets oppgave. Men planutvalget har

merket seg den generelle føring i Området for Kultur og samfunn i retning større prosjekter der flere forskere er involvert og der forskerutdanning og videreutdanning inngår.

Perspektiver og temaområder

Konvergens og divergens i IKT og medier reiser en rekke interessante felles problemstillinger for medievitenskapen og den samfunns- og humanvitenskapelige IKT-forskningen. Mobilitet og globalisering spisser problemstillinger ved konvergens, og det er behov for innsikt både på makro-, meso- og mikronivå.

I forskningsfeltet mellom kommunikasjon, IKT og medier finner vi både tematisk overlapping og felles overgripende perspektiver. Våre forestillinger om teletjenester, medier og IKT er i endring. Det oppstår nye interaktive multimedier og tjenester der brukeren inntar roller som både produsent og konsument. For å belyse disse forholdene foreslår planutvalget tre perspektiver og temaområder:

- *Bruk/samhandling* dvs. bruk av IKT og digitale medier til kommunikasjon i samfunns-, arbeid- og hverdagsliv.
- *Artikulasjon/innhold* dvs. estetiske, sjangermessige, narrative, språklige og kulturelle aspekter ved digitalt mediert kommunikasjon.
- *Struktur/rammebetingelser* dvs. økonomiske, politiske, kulturelle og teknologiske rammevilkår knyttet til konvergens og digitalisering, samt endringer og tilpasninger som skjer i næringer, organisasjoner og institusjoner.

Her er mange teknologier involvert (programvare, nett og maskinvare). Planutvalget mener at prosjektene ikke bør gå i dybden på teknologien, men følge med i utviklingen innenfor teknologi og delta i formingen av den. Det er viktig å møte teknologien og utvikle kunnskap om de aktører og faktorer som former teknologien, med andre ord ikke begrense seg til en utvendig behandling av teknologien.

De foreslåtte perspektiver og temaområdene dekker områder av stor betydning og relevans for videre utvikling av bruk og samhandling med IKT, for fremveksten av nye medier og digitalt innhold og omfatter også de strukturer og rammer som mediert kommunikasjon og digital artikulasjon vil foregå innenfor. Et kjønnsperspektiv er integrert i satsingen.

Bruk/samhandling

Vi baserer i økende grad vår kommunikasjon i arbeidsliv, samfunnsliv og hverdagsliv på IKT og me-

diert kommunikasjon der både tradisjonelle og nye medier inngår. I arbeidslivet benyttes distribuerte arbeidsgrupper, dvs. ansatte som ikke sitter fysisk samlet og kanskje er geografisk spredt. Nettbaserte medier blir arena for samhandling, læring og kommunikasjon. I privatsfæren bruker mange mobiltelefon og Internett som plattform for å utvikle sosiale fellesskap og gruppetilhørighet. Det er en utfordring å forsøke å forstå slike mediebaserte fellesskap. Dette gjelder også alternative politiske bevegelser og informasjonssnettverk som Internett har gitt opphav til, med alternative nyhetstilbud og anti-kommersielle aktiviteter.

IKT og mediert kommunikasjon bidrar til at ulike sosiale sfærer i samfunnet smelter sammen. De gir en tettere integrasjon mellom arbeid, privatliv og fritid, men også nye former for sosial fragmentering. Dette aktualiserer problemstillinger rundt læring gjennom bruk og samhandling. Hvordan kan vi som individer, organisasjoner og praksisfellesskap lære ved hjelp av IKT? Barn og ungdom er blitt innovatører i medie- og IKT-bruk. Hvordan kan man forstå de uttrykks- og samhandlingsformer dette innebærer?

IKT spiller en viktig rolle for hvordan folk lever sitt sosiale liv og utvikler sin identitet. Her er det både problemstillinger knyttet til medienes rolle i opinionsdannelsen, medieetikk og etiske problemstillinger knyttet til medier, etnisitet, IKT og kjønn.

Et kjønnsperspektiv på bruk av IKT og medier, viser ulikheter mellom menn og kvinner, mellom gutter og jenter. Dette kan gi interessante innfallsvinkler og perspektiver på forskjeller i kommunikasjon. Det samme gjelder forskjeller mellom generasjoner.

En viktig utfordring fremover er å se hvordan de nye og konvergente mediene faktisk tas i bruk; at tidligere atskilte medier går sammen i nye former og helt nye medier oppstår. Samtidig må en søke å forstå den betydningen økt IKT- og mediebruk har for endringer i sosiale samhandlingsformer og kulturelle uttrykk. Brukerstudiene på individnivå må gå ut over den rent deskriptive registrering av mediekonsum og IKT-bruk, og søke å forstå hvorfor og hvordan bruk finner sted, og hvorfor ny teknologi ikke tas i bruk.

IKT-bruk og digitale medier kan lede til større ulikheter og bidra til å skape såkalte digitale skillerlinjer. Dette er et sentralt tema både nasjonalt og globalt. Det er derfor interessant å se på utbredelse og bruk av gamle og nye medier og kommunikasjonsformer og å avdekke kjønns- og generasjonsforskjeller knyttet til IKT og mediebruk, også i dette lys. Ulike brukergrupper har ulike individuelle og kollektive opplevelser av IKT. Hva er de ulike

strategiene for mestring av IKT? Og hvem velger hvilke strategier? Hvor effektive er de og hva er konsekvensene? Det må fokusere på mer enn tilgang til teknologi. Trolig er kunnskapen om *hvordan* bruke teknologien viktigere enn *hva* brukere faktisk har tilgang til.

IKT- og mediebruk bør studeres som en målrettet aktivitet, og ikke bare noe som gir effekter eller virkninger i etterhånd. Innføring og bruk av IKT og medier i organisasjoner eller institusjoner har ofte som mål å oppnå visse typer endringer eller forandringer for visse brukergrupper. Å studere faktiske virkninger av elektroniske medier og IKT i sosiale systemer i forhold til forventede målsettinger er derfor relevant. Det samme gjelder begrunnelser for innføring av IKT-systemer og medier. IKTs rolle i endringsprosesser krever en dypere forståelse på flere nivåer. Det kan kaste lys over transformasjoner med IKT: hvorfor lykkes noen, mens andre ender opp som økonomiske eller organisatoriske misærer?

Mye teknologi brukes til annet enn det den ble designet for. Å se på enkelhet i bruk vs. kompleksitet og innovasjon i bruk, gir et helt annet bilde enn om man fokuserer på teknologien. Et annet aspekt er universell utforming slik at IKT og medier kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpasning og en spesiell utforming. Dette kan forenkle livet for alle ved at produkter, kommunikasjonsmidler og omgivelser blir mer brukbare for flere mennesker, med små eller ingen ekstra kostnader og uavhengig av alder, størrelse og ferdigheter. Her kan perspektivet være på tilgjengelighet og bruk i forhold til deltakelse og underholdning, men også i forhold til offentlighet og demokrati og kan knyttes til livsstil, kontakt og mediert interaksjon. Hvilken kompetanse kreves for å kunne artikulere seg og være deltaker i mediert kommunikasjon og dialog?

Artikulasjon/innhold

Medier og IKT er grunnleggende midler som vi benytter til å forstå oss selv, som hjelper oss til å organisere samfunnet økonomisk og politisk, og som vi bruker til å få innsikt i en stadig mer kompleks omverden. Denne grunnleggende rolle har medier og IKT, fordi de kommuniserer forskjellige typer av innhold mellom avsendere og mottakere på tvers av tid og rom – fra børskurser til *Big Brother* – og fordi de kommuniserer på bestemte måter, i bestemte former – fra krypterte data på internettet til katastrofefilm på tv. Her rettes fokus mot de digitale mediers 'tekster' og produksjonen av dem.

Den teknologiske mediekonvergens åpner for at det tradisjonelle skillet mellom enveis massemedier

og toveis personlige medier utviskes pga digitalisering av alle tegn og større grad av interaktivitet mellom bruker og medium. Denne utviklingen utfordrer vante teorier og begreper om hva innhold og budskap er, hvordan disse empirisk utformes, og hva forholdet er mellom produsent og mottaker av medier og IKT. Når det gjelder innhold, skapes hittil ukjente muligheter for å utforme de samme innholdsformater på forskjellig måte i forhold til bestemte medie- og kommunikasjonstyper. Disse mulighetene bidrar generelt til å skjerpe de estetiske og sjangermessige kompetanser hos profesjonelle tilbydere som samtidig er i skarp konkurranse ikke bare nasjonalt, men i økende grad globalt. Betydningen av design øker. Hvordan opprettholdes og utvikles uttrykksmessig diversitet under slike produksjonsvilkår? Mulighetene for innholdsmessig konvergens bidrar likedan til at tradisjonelle faglige og organisatoriske skiller viskes ut innenfor eksempelvis nyhetsproduksjon. Hvilken betydning har multimedieutviklingen på journalisters yrkesutøvelse? Det er behov for kunnskap om hvordan nye organisasjonsformer utvikles i konvergerende mediemiljøer, og hvordan man sikrer profesjonelle kvalitetskrav under konvergensens nye produksjonsorganisering.

Digitaliseringen har følger for medieuttrykk, og blant disse finner vi konvergens mellom en rekke artikulasjonsformer, sjangere og mellom sfærer som tidligere ikke var tydelig forbundet. Digitaliseringen har gitt opphav til endrede artikulasjonsformer, til nye stiler, sjangere og uttrykksmåter. Vi ser bl.a en samplerkultur, hvor økt intertekstualitet, og resirkulasjon av ulike kulturuttrykk i hverandre, er sentrale. Begreper som postmoderne estetikk, har vært brukt for å beskrive slike tendenser i TV, film, reklame, og mediekunst av ulike slag. Populærkulturelle referansepunkter resirkuleres og utveksles med stort tempo mellom 'gamle' og 'nye' medier, liksom mellom mediefeltet og kunstfeltet. Dette reiser også spørsmål om kopi/original, om rettigheter etc. Sammenhengen mellom disse artikulasjonene er forsøkt fanget inn i det nye feltet 'Visuell kultur', hvor digitale uttrykk er viktige.

Mediekonvergens gir også nye utfordringer til forståelsen av forholdet mellom produsent og mottaker av medier og IKT. Allerede i dag bidrar eksempelvis MP3-spillere, enkel hjemmesideproduksjon og muligheter for digital bilderedigering til at brukerne (mottakerne) av IKT og media også kan innta rollen som produsenter. Interaktiv film, digitalt foto og digital TV er andre områder hvor nye fortellerformer kan utvikles i dialog mellom produsenter og brukere. Denne utviklingen muliggjør at ikke-profe-

sjonelles estetiske og kommunikative kompetanse utvikles. Det er behov for systematisk innsikt i hvordan dette skjer. Den uformelle og selektive kompetanseutvikling ved hjelp av medier og IKT reiser på sin side viktige samfunnsmessige spørsmål om hvordan man sikrer at slike estetiske, praktiske og interaktive kompetanser får bred utbredelse for å hindre digitale kunnskapskløfter. Oppbrytningen av skillet mellom produsent og brukere medvirker like-dan til å tilsløre avsenderinstanser, noe som setter nye krav til å avklare spørsmål om eksempelvis innholdsmessig troverdighet og opphavstett.

Visse interaktive kommunikasjonsmuligheter i eksempelvis dataspill og interaktiv kunst setter brukeren i sentrum av den estetiske prosess. Estetisk erfaring blir her en innebygget (embodied) praksis, og dette reiser radikale epistemologiske og teoretiske spørsmål om når et innhold eller en tekst skapes, samtidig som det øker behovet for å skape praksisnære metoder til utvikling av interaksjonsdesign i dialog med brukerne.

Samlet sett skaper mediekonvergens et sterkt øket behov for vitenskapelig innsikt i og analyse av medier og IKT som artikulasjonsformer, narrative og designmessige strukturer og rammer for estetiske prosesser. Dette inkluderer også refleksjoner over hvordan overgripende diskurser om bruk av IKT og medieteknologi, bidrar til å fremme og legitimere visse formater, designuttrykk og bruksmåter, mens andre avgrenses eller avvises. Blant aktuelle problemstillinger er: hvilke muligheter rommer digital TV og interaktiv film for utvikling av nye sjangre og interaktivitetsformer? Hvilke fornyelser av uttrykk skapes via mobiltelefonens lille display? Hvilke utfordringer stiller digital estetikk i f.eks. dataspill til etablerte tradisjoner og teorier vedrørende forholdet mellom verk/budskap og bruker? Hvordan opprettholde et estetisk og kulturelt mangfold på innholdssiden slik vi kjenner det fra allmennkringkastingsbegrepet?

Struktur/rammevilkår

Den teknologiske og økonomiske utviklingen knyttet til digitalisering, konvergens og globalisering reiser problemstillinger for den politiske og kulturelle offentlighet, for næringsvirksomhet og for organisasjoner og institusjoner. Konvergens utfordrer medie- og telepolitikkens eksisterende rammer. Konsepsjonsregimer og reguleringer må vurderes på ny. Beskyttelse av opphavstettigheter for digitalt innhold krever nye grep. IT-, tele- og medieindustrien søker hverandre, og utfordrer makt og eierskap i medier og medienes plass i vårt demokrati. Bredbånds- og teleutviklingen skaper rom for nye og interaktive multimedier. Konvergens mellom markeder og ak-

tører, mellom teknologier, tjenester og medier reiser en rekke spørsmål.

Tradisjonelt har massemediene i Norge vært underlagt kulturpolitisk styring med vekt på å fremme verdier som mangfold, nasjonal kultur og demokrati. Teletjenester har vært underlagt regulering for å sikre tilgang, effektiv utnyttelse av infrastruktur og lave telepriser. IT-feltet har i liten grad vært underlagt samfunnsmessig styring. Konvergens mellom mediene, tele og IKT og andre former for næringsvirksomhet utfordrer den telepolitiske styringen av infrastruktur og den kulturpolitiske styringen av mediene og innhold. Dette gjør andre reguleringsregimer – særlig ulike former for økonomisk regulering – mer aktuelle. Generelt er det behov for kunnskap om reguleringsregimer og rettslige og politiske rammevilkår som følge av IKTs gjennomsyring av samfunnet og utviklingen av en global medieindustri. Kommersialiseringkan representere et problem for demokratiet og den politiske debatt, for gjennomføring av kulturpolitiske målsettinger som igjen er bakgrunn for mediepolitiske utfordringer. Reklamens form og rolle er et viktig element, med spørsmål om valgfrihet, overvåkning og tekstreklame som aktuelle tema.

Medie- og kommunikasjonsindustrien preges av vertikal og horisontal konsentrasjon og oppkjøp av virksomheter over landegrensene. Teleaktører kjøper seg inn i mediebedrifter, og mediebransjen smelter sammen med informasjonsteknologisk og annen industriell virksomhet. Utviklingen videre vil i høy grad bli avgjort innenfor store informasjons- og mediekonglomerater. Det er behov for kunnskap og kritisk forskning om eierskapsutvikling og mediekonsentrasjon, og konsekvensene av dette for mangfold og demokratisk meningsutveksling. Samtidig er det behov for kunnskap om næringsutvikling: om utvikling av nye og omforming av eksisterende verdikjeder innenfor medie- og IKT-bransjen. Men utfordringer for nettmedier, nettportaler og andre netjtjenester må ikke bare undersøkes forretningsmessig, men også utfra et kritisk perspektiv.

Det er generelt behov for kunnskap om historiske og aktuelle endringer i medie-, og kommunikasjonsinstitusjoner, og konsekvensene av nye former for verdiskapning og forretningsmodeller. Hva skjer internt i bedrifter og organisasjoner når ulike sektorer og næringer konvergerer? Eksempelvis kan mye av virksomheten i en IKT-bedrift og en moderne mediebedrift til forveksling ligne mye på hverandre, men utgangspunkt, verdier, mål og tradisjoner er forskjellige. Hvilke konsekvenser kan vi iaktta når det gjelder for eksempel redaksjonelle prosesser i medieorganisasjoner, organisering av

journalistisk og annet arbeide? Hvordan endres produksjonsnormer og organisasjonsforhold under digitalisering og konvergens? Hvilke konsekvenser har dette for produksjon av innhold (artikulasjon) og de muligheter som gis for interaksjon og kommunikasjon med publikum (bruk)?

Oppsummering

Tabellen 1 oppsummerer skjematisk perspektivene og de tre nivåene disse kan anlegges på. Tabellen gir eksempler på hva som kan være interessant å studere nærmere på hvert område.

Tilnærminger

For å få frem ny viten, ser planutvalget – i tillegg til tverrvitenskapelighet, (jfr. kap. 3.2), tre sentrale tilnærminger i forskningen på kommunikasjon, IKT og medier:

- *Komparativ* i tid og rom, som gir anledning til å sette dagens situasjon inn i et større perspektiv både historisk og geografisk
- *Begrepsdannelse*, som inviterer til kritisk refleksjon og utvikling av nye teorier og metoder
- *Praksisorientering*, der anvendelser og samarbeid med aktører i praksisfeltet står sentralt

Komparativ i tid og rom

For å forstå dagens kommunikasjons- og medieteknologi, er det nødvendig å anlegge et historisk perspektiv. Det nære forholdet mellom kommunikasjonsteknologi og mediert kommunikasjon er et fenomen med dype historiske røtter. Man kan på mange måter se paralleller til den tilsvarende tekno-

logiske revolusjon som fant sted ved slutten av det 19. århundre, og som ga opphav til teknologisk baserte massemedier som gramfon, film, radio og fjernsyn. På dette grunnlaget kan derfor informasjonsteknologiens kopling mot mediefeltet ses på som en videreføring av nærmere 150 års kontinuerlig utvikling. En interessant problemstilling i denne forbindelsen er hvordan teknologisk innovasjon spiller inn på mediernes formspråk, og i hvor stor grad de ulike teknologiske nyvinningene har konsekvenser for mediernes artikulasjon.

Det er også av stor interesse å få klarlagt institusjonshistoriske linjer i utviklingen av mediert kommunikasjon. En historisk komparativ tilnærming til IKT som del av teknologi- og samfunnsutviklingen 1900-2000 kan gi interessant innsikt i hvilken rolle IKT og medier har hatt i utviklingen av nye samhandlings- og organisasjonsformer. Hvordan har IKT og digitale medier bidratt til verdiskapingen?

Globaliseringen aktualiserer også geografisk komparative studier. Digital kommunikasjonsteknologi utvider handlingsrommet for kommunikasjon. I tillegg til å effektivisere asynkrone kommunikasjonsprosesser bidrar den også til former for samtidighet som tenderer mot å gjøre kommunikasjonsprosesser uavhengig av tid og rom. Denne utviklingen innbyr til en rekke interessante problemstillinger.

Et annet aspekt ved globaliseringen er den parallelle utviklingen av kommunikasjon og nye medier som skjer samtidig i mange land. Denne utviklingen er godt hjulpet av flernasjonale organisasjoner som arbeider for å fremme kommunikasjon og samhandling over landegrensene. Her er det interessant å se nærmere på i hvilken grad fremveksten av felles rammebetingelser tar hensyn til lokale behov og hensyn, og om de fremmer interessene til noen sær-

Tabell 1. Oppsummering av perspektiver og temaområder med eksempler på problemstillinger

Nivåer	Bruk/samhandling	Perspektiver	
		Artikulasjon/innhold	Struktur/rammevilkår
Makronivå (politikk, samfunn, økonomi)	Digitale skiller i forhold til tilgang og brukskompetanse.	Nye innholdsformater. Hvordan fremmes og legitimeres visse formater, designuttrykk og bruksmåter, mens andre avvises?	Eierskapsutvikling og mediekonstrasjon, og konsekvensene av dette for mangfold og demokratisk meningsutveksling.
Mesonivå (arbeid, organisasjon)	Nye former for IKT-basert organisering i og mellom virksomheter.	Nye innholds- og formidlingsformer i konvergerende medier, eksempelvis nettaviser.	Institusjonelle endringer som følge av konvergens mellom IKT, medier og telekommunikasjon.
Mikronivå (individ, dagligliv, hverdagsliv)	Mediebaserte samværsformer og integrasjon av arbeid, privatliv og fritid for enkeltbrukere av IKT.	Estetisk og kommunikativ kompetanse til selv å produsere og fortolke innhold i digitale medier.	Endrede produksjonsforhold i mediebedrifter og konsekvenser for arbeidsform og journalistiske metoder.

skilte grupper, for eksempel mer globalt orienterte aktører. Det oppmuntres til komparative studier mellom regioner og nasjoner, og gjerne anlagt som internasjonale samarbeidsprosjekter.

Begrepsdannelse

Konvergensutviklingen krever nytenkning. Det kan være nødvendig å utvikle nye begreper for å gripe de endringer som skjer og forstå utviklingen. Forandringene i mediert kommunikasjon de siste tiårene skaper behov for utvikling av nye teorier og metoder i IKT-forskningen og medievitenskapen. Etter hvert som omfanget av relevant empiri øker og perspektivene utvides, skjerpes også kravene til begrepsapparatet som brukes til å beskrive og analysere feltet. Det er behov for kritisk kunnskaps-, begreps- og teoriutvikling.

For forskning i dette feltet stilles det et særskilt krav til begrepsutvikling på tverrfaglig grunnlag. Relevante teorier og begreper fra humaniora samfunns- og naturvitenskapene og må trekkes inn for å beskrive og analysere og derved også synliggjøre at konvergensbegrepet har vitenskapsteoretiske konsekvenser.

Praksis – en kilde til kunnskap

For å forstå den innovasjon som skjer i IKT- og mediefeltet, er ulike former for praksis en kilde til kunnskap. Det gjelder både erfaringsbasert kunnskap og empiri knyttet til innføring og bruk av digitale medier og IKT-baserte løsninger. 'Praksis' omfatter en rekke profesjoner som spenner fra journalistikk og annen medieproduksjon til interaksjonsdesign, forming av IKT-løsninger og bruk av nye medier i forskningen selv.

Det bør legges stor vekt på praksisorientering, men over et bredt spekter og i flere former. Dette gjelder også forskernes egen bruk av IKT og nye medier i egen forskning, i utprøving og eksperimentell tilnærming og i formidling. Men ny viten knyttet til samspillet mellom IKT og mediert kommunikasjon må ikke forbli isolert i det akademiske forskningsmiljøet. IKT- og medieområdet er i utgangspunktet anvendt orientert og innbyr derfor til et nært samarbeid med praksisfeltet, både som partner i forskningen og som forskningsobjekt. Innenfor IKT og nye medier skjer innovasjonen først og fremst ute i virksomhetene, og det er et ønske at KIM-prosjekter kan bidra til en sterkere dialog mellom forsknings- og praksisverden. Perspektivene 'Bruk/samhandling' og 'Artikulasjon/innhold' er i stor grad knyttet til praksis.

Det oppmuntres til nær kontakt mellom forskningsmiljøene og miljøer innen næringslivet som ar-

beider med utviklings- og innovasjonsprosjekter knyttet til IKT og mediert kommunikasjon. Medieforskningen har hatt stor betydning når det gjelder utvikling av metoder i tilknytning til publikums bruk av massemedia og mye av denne erfaringen kan trolig føres over på de nye mediene.

Forholdet forskning/praksis har tradisjonelt vært problematisk og preget av gjensidig forbeholdenhet. Det kan derfor argumenteres for en grunnforskning som kan løftes inn i en mer anvendelsesorientert retning. Dette er særlig relevant når en trekker inn feltets grunnleggende tverrfaglige karakter. Innenfor norske mediebedrifter, presse, film og kringkasting så vel som bedrifter som satser på 'nyere' teknologiformer, er det store ubenyttede muligheter til et nærmere samarbeid mellom forskere og praktikere. Planutvalget mener dette bør ivaretas i programmet.

KIM-programmet bør også bringe IKT-utviklere som arbeider med nye former for innhold, sammen med estetiske og journalistiske miljøer. Det er behov for samarbeid mellom samhandlende subjekter som i fellesskap søker ny anvendelsesorientert kunnskap.

Forskning i feltet

I dette kapitlet gis en kort oversikt over forskningsprogrammer med relevant tilgrensende forskning nasjonalt og internasjonalt. Oversikten er avgrenset til det som anses direkte relevant for KIM-programmet og de tema og perspektiver planutvalget har foreslått. Dvs. at store deler av IKT-forskningen, særlig grunnleggende og anvendt teknologisk orientert forskning, faller utenom, mens en del forskning på andre områder er relevant fordi problemstillingene grenser inn mot de tverrfaglige samfunnsmessige og kulturelle IKT-spørsmål som programmet foreslås å fokusere på. Det gis også et utblikk til nordisk forskning og europeisk forskningssamarbeid.

Forskning i Norge

Forskningsmiljøer

Innenfor medievitenskapen er det brede miljøer ved universitetene i Oslo, Bergen og Trondheim. Høgskolemiljøene er mer profesjonsorienterte. Det er mer spesialiserte miljøer ved flere høgskoler og ved universitetet i Tromsø.

Tverrfaglig IKT-forskning foregår i en rekke miljøer. Ved universitetene er det etablert noen sentre og institutter med tverrfaglig IKT-profil. Det foregår også KIM-relevant anvendt forskning i forskningsinstitutter og bedrifter.

Programmer i Forskningsrådet

Forskningsrådet vurderer å innføre en ny tematisk orientering med 9 temaområder, hvorav ett er *kommunikasjon*. Av øvrige temaområder er det tilknytningspunkter til IKT for følgende:

- Offentlig sektor i endring
- Økonomi og næringsutvikling
- Arbeidsliv og bedriftsutvikling
- Kunnskap, utdanning og livslang læring
- Kultur og identitet
- Vitenskapsstudier og etikk

I Forskningsrådet er temaområder brede forskningsfelt, og det kan være flere programmer innenfor et temaområde. Det er ikke nødvendigvis sammenheng mellom temaområder og programmer. Den nye inndelingen er inspirert av det britiske forskningsrådet. Betegnelsene som benyttes er ikke endelig vedtatt. Det er viktig å være oppmerksom på at denne inndelingen kan hindre kunnskapsutvikling om konvergens på tvers av disse områdene, f.eks blir kompetanse og teknologiutvikling behandlet i hvert sitt temaområde.

Følgende tabell gir en oversikt over programmer i Forskningsrådet med tema av relevans for KIM. Innenfor medieforskningen er det for tiden ingen egne programmer. Det er imidlertid omfattende grunnforskning ved universiteter og høyskoler, sær-

Tabell 2. *Programmer i Forskningsrådet*

Område	Program	KIM-relevante tema	Status
KS	Samfunnmessige og kulturelle forutsetninger for IKT (SKIKT)	Hele programmet er relevant. Har også medievitenskapelige prosjekter.	Avsluttes i år.KIM vil ta opp i seg og videreføre mange av SKIKTs problemstillinger.
KS	IKT i læring og utdanning	IKT og læring i utdanningssektoren	Ikke igangsatt.Forskningsrådet har mottatt innspill til programforslag.
KS	Arbeidslivsforskning – Nye utfordringer for arbeidslivet	Endringer i arbeidslivet med IKT	I gang
KS	Kunnskapsgrunnlaget for nærings- og innovasjonspolitikken (KUNI)	'Den nye digitale økonomien'	Ikke igangsatt.Programplan i ferd med å bli vedtatt
KS	Kompetanse, utdanning og verdiskaping (KUV)	Teknologi og læring	Avsluttes i år.Kan ha resultater av relevans for KIM
KS/IE/NT	Kunnskapsutvikling for norsk språkteknologi – KUNSTI	Norsk og samisk tilgjengelig for datamaskinell behandling. Tverrfaglig: Datalingvistik, taleteknologi, informatikk/ inf.vitenskap, fonetikk og formell lingvistik.	Pågående program
KS	Kulturprogram	Medieutviklingen, mediers rolle i kultur og samfunnsniv	Pågående program.Er på gang et nytt kulturprogram, men det er ikke startet
IE	IKT-programmet	IKT-basert verdiskaping	Pågående program
IE	Tjenesteyting, handel og logistikk (tidl. TYIN nå PULS)	IKT anvendt i tjenesteyting som verdiskapende virksomhet. Kunnskapsforvaltning, elektronisk handel og forretningsdrift, nettbaserte tjenester, eLæring	Pågående program
NT	IKT 2010	Grunnleggende teknologisk IKT-forskning.	Pågående program.
MH	IT i medisin og helse	Medisinske IT-anvendelser.	Pågående program.
NT	Living Knowledge	Kunnskapsforvaltning	Pågående program. Strategisk instituttprogram
IE	IT Funk	IT-løsninger for betydning av tilgjengeligheten i samfunnet generelt	Pågående program. Tverrgående satsing i Forskningsrådet.

lig innenfor medieforskningen og tverrfaglig IKT-forskning, og som ikke er med i denne oversikten.

Internasjonal forskning

I det følgende gis en oversikt over internasjonal KIM-relevant forskning. Formålet med oversikten er å få frem noe av det som foregår og vise hvilke muligheter som finnes for internasjonalt samarbeid. Planutvalget mener det bør stimuleres til søking på internasjonale prosjekter og deltakelse i internasjonalt samarbeid.

Satsinger i våre naboland

Nordisk medievitenskap er nøye dokumentert gjennom dokumentasjonstjenesten Nordicom, som er finansiert av Nordisk ministerråd og de enkelte land <http://www.nordicom.gu.se>. Nordicom har også en del internasjonale dokumentasjonsoppdrag, bl.a. for Unesco og samarbeider med europeiske organer. Mediestatistikk er endel av virksomheten. Det er en nasjonal dokumentasjonssentral i hvert land, i Norge ved UiB <http://www.svf.uib.no/media/mv/ncom-n.html>, der man bl.a. utgir kunnskapsbasen MedieNorge <http://medienorge.uib.no/>

Det er tette samarbeidsnettverk mellom nordiske tverrfaglige IKT-miljøer gjennom Nordic Interactive. Det er også en lang tradisjon for tett samarbeid om tverrfaglig IKT-forskning i tilknytning til systemarbeid (IRIS), der det har vært en særegen nordisk tradisjon som har kombinert arbeidslivs- og IKT-studier, kjent som den skandinaviske skole innenfor dette området, og har dr.gradsutdanning, vinterskoler m.v.

Noen konkrete eksempler:

Center for IT-forskning i Danmark

- Initiativtaker til flere tverrfaglige anvendte IKT-satsinger. <http://www.cit.dk>

Interactive Institute, Sverige

- Multidisiplinært nyskapende forskningsinstitutt innenfor digitale medier. Forsker i grenseland mellom kunst, teknikk, vitenskap og bedrifter. 'Digitale studio' i Stockholm, Göteborg, Malmö og Umeå. <http://www.interactiveinstitute.se>

Nordic Interactive

- Nordisk nettverk med støtte av Nordisk ministerråd. Fremmer tverrfaglig forskning om digitale medier <http://www.nordic-interactive.org>
- Omfatter også Nordic Interactive Research School, NIRES <http://www.nordic-interactive.org/researchschool/researchschool.shtml>

- For linker til institusjoner, bedrifter og forskningsprogrammer i de nordiske landene, se <http://www.nordic-interactive.org/niguide/links/dk-links.shtml>

MODINET, Danmark (2002-2006)

- Stort forskningsprogram. Etablert på initiativ av Forskningsministeriet. Prosjekter med konkret samarbeid mellom universitet og eksterne institusjoner. Har utviklet en modell/metode for samarbeid med praksisfeltet. Er godt i gang. Har kontakt med forskningsavdelingen i DK Radio. <http://www.hum.ku.dk/modinet/>

Program om mediekultur, Finland

- Stort IKT- og mediaforskningsprogram. Center of Excellence forankret i 'Finska akademien'. <http://www.uiah.fi/tutkimus/media>

Europeiske satsinger

Innenfor den Europeiske forskningsarena står EUs rammeprogram sentralt. Satsingen på Information Society Technologies har tema som faller inn under det område KIM skal dekke. EUs rammeprogram er også en viktig finansieringskilde for norsk forskning.

EUs 5. rammeprogram – Information Society Technologies prosjekter:

- EUs 5. rammeprogram har pågått i perioden 1998-2002. De KIM-relevante aktiviteter foregår i stor grad innenfor Information Society Technologies og følgende programområder:
 - Systems and services for the citizen (Health, Special needs, Administration, Environment, Transport&Tourism)
 - New methods of work and electronic commerce (Social implications of new working methods. Development and trading of goods and services. The global context: focusing on the rapid evolution of the market place, including socio-economic factors. The development and demonstration of 'world-beating' work and business practices).
 - Multimedia content and tools (Interactive electronic publishing; Digital heritage and cultural content; Education and training; Human language technologies; Information access, filtering, analysis and handling).

Programmet omfatter også områder som:

- Essential technologies and infrastructures
- Future and emerging technologies <http://www.cordis.lu/ist/>

EUs 6. rammeprogram – Information Society Technologies (IST) prosjekter:

- EUs 6. rammeprogram vil pågå i perioden 2002-2006. De KIM-relevante aktiviteter vil foregå i stor grad innenfor Information Society Technologies og følgende programområder:
 - Applied IST research addressing major societal and economic challenges to extend the scope and efficiency of IST-based solutions addressing major societal and economic challenges, and to make them accessible in the most trusted and natural way, anywhere and anytime to citizens, businesses and organisations.
 - Technologies for trust and security to develop technologies for key security challenges posed by the ‘all-digital’ world and by the need to secure the rights of individuals and communities.
 - Societal challenges concentrating on ‘ambient intelligence’ for a broader inclusion of citizens in the Information Society, for more effective health, security, mobility and environment management and support systems, and for the preservation of cultural heritage, integration of multiple functionalities across these different domains will be also supported.
 - Work and business challenges to provide businesses, individuals, public administrations, and other organisations with the means to fully contribute to, and benefit from, the development of a trusted knowledge-based economy, whilst at the same time improving the quality of work and working life and support life-long continuous learning to improve work skills.
 - Complex problem solving in science, engineering, businesses and for society to develop technologies for harnessing computing and storage resources which are distributed in geographically dispersed locations
 - Knowledge and interface technologies to improve usability of IST applications and services and access to the knowledge they embody in order to encourage their wider adoption and faster deployment.
 - Knowledge technologies and digital content to provide automated solutions for creating and organising virtual knowledge spaces (e.g. collective memories) so as to stimulate radically new content and media services and applications.

- Intelligent interfaces and surfaces to provide more effective ways of accessing ubiquitous information and easier and natural interaction modes with intelligence that surrounds us. <http://www.cordis.lu/fp6/home.html>

European Science Foundation: Changing Media – Changing Europe

- Interdisiplinært 5-årig program (2000-2004) med støtte fra komiteene for ‘Social Sciences’ og for ‘Humanities’, for å videreutvikle nettverket mellom forskere innen ulike aspekter ved massemedier og fremme utvikling av ny teori og metoder. Dekker temaer som: Citizenship and Consumerism: Media, the public sphere and the market. Culture and Commerce: Media between cultural policy and industrial policy. Convergence and Fragmentation: Media, technology and the Information Society. Homogenisation and diversity: Media and cultural identities
- Det tverrfaglige omfatter den historiske dimensjon, den politisk-økonomiske dimensjon, den sosio-kulturelle dimensjon og den estetiske og diskursive dimensjon. <http://www.changing-media.org>

EURESCOM

- Har noe forskning, bl.a. innenfor tjenesteutvikling og applikasjoner som er KIM-relevant. EURESCOMs som bidrar til å koordinere teleaktørenes forskningsaktiviteter, har en avtagende rolle fordi teleaktørene nedprioriterer forskning. <http://www.eurescom.de/>

Cost Action 20A network – the Impact of Internet on mass media

- Nettverk for medieforskere som dekker forskning innenfor fjernsyn, film, trykte media, musikk og radio og tverrgående mediespørsmål.
- Målet for satsingen er å utvikle kunnskap for å forstå de forskjellige endringene som massemedieindustrien gjennomgår nå og vil gjennomgå i fremtiden som resultat av Internetutviklingen.
- <http://cost-a20.iscte.pt>

Sammendrag og anbefalinger

Planutvalget for KIM legger med dette frem sitt forslag til faglig grunnlag for satsingen ”Kommunikasjon, IKT, medier” (KIM):

Sammensmelting av medier, telekommunikasjon og IT – konvergens – gjør det naturlig å se forskningen på informasjons- og kommunikasjonsteknologi

(IKT) og medier i sammenheng. Digitalisering og konvergens er viktige endringsfaktorer for sosiale og kulturelle mønstre og prosesser. Konvergens er selve løftestangen i det forskningsfeltet som tegnes her. Konvergensutviklingen utfordrer våre forestillinger om IKT, medier og kommunikasjon.

Planutvalget anbefaler at det nye forskningsprogrammet fokuserer på *kommunikasjon* knyttet til konvergerende medier, og til bruk og samhandling ved hjelp av IKT, ut fra to sentrale utviklingstrekk: *globalisering og mobilitet*.

Det er flere mål for en slik programsatsing: Et mål er å bidra til kunnskapsgrunlaget for innovasjon, verdiskaping og næringsutvikling. Et annet mål er å fremme kritisk refleksjon om IKT og medier. Et tredje mål er å bidra til langsiktig kunnskapsutvikling ved å bygge opp forskning og utdanning på feltet.

Den tverrfaglige IKT- og medieforskningen kan:

- bidra til å videreutvikle den generelle kunnskapsplattformen på området,
- gi mer kunnskap om IKT og mediens rolle i samfunnsutviklingen,
- rette et kritisk søkelys på samfunnsmessige sider ved IKT- og medieutviklingen
- bidra til politikktutforming og offentlighet
- bidra til utvikling av eMedia og eInnhold.
- bidra til nærings- og kunnskapsutvikling i samarbeid mellom næringsliv og academia.
- gi innspill til organisering og koordinering av IKT-, tele- og mediepolitikken.

Planutvalget mener det må legges stor vekt på tverrfaglig tilnærming, gjennom å kombinere teori og metoder fra flere fagfelt for å frembringe ny empiri, men også ved å utvikle nye begreper, teorier og metoder. Det oppmuntres til komparative tilnærminger, historisk og geografisk og til å hente ny viten fra praksis i forskjellige profesjoner i IKT- og medie-feltet.

Planutvalget foreslår at det inviteres til forskningsprosjekter om kommunikasjon, IKT og medier ut fra tre perspektiver og temaområder:

- *Bruk/samhandling* dvs. bruk av IKT og digitale medier til kommunikasjon i samfunns-, arbeids- og hverdagsliv.
- *Artikulasjon/innhold* dvs. estetiske, sjangermessige, narrative, språklige og kulturelle aspekter ved digitalt mediert kommunikasjon.
- *Struktur/rammebetingelser* dvs. økonomiske, politiske, kulturelle og teknologiske rammevilkår knyttet til konvergens og digitalisering, samt endringer og tilpasninger som skjer i næringer, organisasjoner og institusjoner.

Dette forskningsprogrammet gir mulighet til å føre videre den samfunns- og humanvitenskapelige forskningen om medier og IKT som er bygget opp i Norge. Det vil bygge på resultater fra tidligere forskningsprogrammer, som SKIKT (Samfunnsmessige og kulturelle forutsetninger for IKT). Det bør i KIM oppmuntres til internasjonalt forsknings-samarbeid.

Noter

1. SKIKT: Samfunnsmessige og kulturelle forutsetninger for IKT (1997-2002)
2. http://www.forskningsradet.no/omnfr/strategi/hva_gjor_vi/budsjett_og_arsrapport/store_satsinger2003.pdf – se sidene 19 og 20
3. Det blir i tillegg foreslått prioritert for to andre tema: 'E-infrastruktur' og 'E-forskning' – men disse skal i hovedsak ha et teknologisk fokus.
4. I Kulturdepartementets forslag til budsjett for 2002 (St. prp 1 (2001-2002), kap 0335 Pressestøtte), er det opprettet en ny "post 52 Norges forskningsråd", på kr 1,4 millioner. I Stortingets behandling av budsjettet ble forslaget fjernet og beløpet overført til Post 73 Anvendt medieforskning og etterutdanning (jfr. B. Inst. S nr 2 (2001-2002) *Innstil-*

ling fra Familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om bevilgninger for 2002, s. 103). I Innst.S.nr. 142 (2001-2002) om mediemeldingen foreslås Rådet for anvendt medieforskning videreført.

5. NOU 1999:26 Konvergens. Sammensmelting av tele-, data- og mediesektorene
6. "Innvevd IKT" betegner IKT-løsninger og anvendelser som er omsluttende, overalt, i omgivelsene, innvevd, i miljøet osv.og samsvarer med det man i internasjonal forskning har kalt "pervasive computing," "ubiquitous computing" og "ambient intelligence", se for eksempel MIT Oxygen, <http://www.oxygen.lcs.mit.edu> og EU IST:Scenarios for Ambient Intelligence in 2010.
7. Jfr. Liestøl og Morrison: Tverrfaglighet i digitale medier, KTK-rapport 2-2001, InterMedia, Universitetet i Oslo, 2001

Referanser

- Arbeids- og administrasjonsdepartementet: *Redegjørelse om modernisering, effektivisering og forenkling i offentlig sektor*, januar 2002.
- Forskningsrådets IKT-forum: *Strategi for IKT-forskningen i Norge*, september 2001.
- Forskningsrådet: "Kvalitet i norsk forskning", strateginotat, januar 2000.
- Forskningsrådet: *Programnotat for SKIKT – Samfunnsmessige og kulturelle forutsetninger for IKT*, oktober 1997.
- Kirke, utdannings- og forskningsdepartementet: St. meld nr 39 (1998-99) *Forskning ved et tidsskille (Forskningsmeldingen)*, mai 1999.
- Kulturdepartementet: St. meld nr 57 (2000-2001) – *i ytringsfrihetens tjeneste. Mål og virkemidler i mediepolicen (Mediemeldingen)*.
- Innst.S.nr. 142 (2001-2002) *Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om i ytringsfrihetens tjeneste. Mål og virkemidler i mediepolicen*, april 2002.
- Liestøl og Morrison: *Tverrfaglighet i digitale medier*, KTK-rapport 2-2001, InterMedia, Universitetet i Oslo, 2001.
- Nærings- og handelsdepartementet: "Strategi for elektronisk innhold – styrking av norsk innhold i elektroniske tjenester, 2002-2004", april 2002.
- Nærings- og handelsdepartementet: *Mobilt Internett – rapport fra forprosjekt*, desember 2001.
- Nærings- og handelsdepartementet: *Regjeringens handlingsplan for bredbåndskommunikasjon*, oktober 2000.
- Samferdselsdepartementet: NOU 1999:26 *Konvergens. Sammensmelting av tele-, data- og mediesektorene*, juni 1999.
- Samferdselsdepartementet: *Bredbånd til hele landet – forslag til nasjonal satsing*, april 2000.
- Samferdselsdepartementet: *Bredbånd i kommunene. Hva er bredbånd, hvorfor er det nyttig og hvordan kan det brukes?* mars 2002.

Ny bok från NORDICOM

Medierne, minoriteterne og det multikulturelle samfund *Skandinaviske perspektiver*

Thomas Tufte

NORDICOM

Medierne, minoriteterne og det multikulturelle samfund Skandinaviske perspektiver

Red: Thomas Tufte

255 sider, 2003, ISBN 91-89471-16-4

250 SEK exkl moms & porto

Contents

Preface	7
Introduction <i>Thomas Tufte</i>	9
I THE DISCOURSES OF ETHNICITY	
Etnicitet og mediernes skildring af de etniske minoriteter. Et antropologisk perspektiv <i>Peter Hervik</i>	23
Oplysninger til danskerne om samfundet <i>Flemming Røgilds</i>	39
II REPRESENTATION IN THE MEDIA OF AND BY ETHNIC MINORITIES	
Den mystiska kulturkrocken. "Invandrarkillen" och "invandrartjejen" i mediehandlingarnas mitt <i>Ylva Brune</i>	49
The Long Distance Runner and Discourses on Europe's Others. Ethnic Minority Representation in Feature Stories <i>Elisabeth Eide</i>	77
Media Representation of Ethnicity & the Institutional Discourse <i>Mustafa Hussain</i>	115
Hvordan lyder en kultur? Musikalsk (selv)iscenesættelse i det offentlige rum og dets betydning for relationen mellem gruppe og individ <i>Eva Fock</i>	133
III USES OF MEDIA AMONGST ETHNIC MINORITIES	
Tv-nyheder fra hjemlandet – integration eller ghettoisering? Om transnationalisme og nyhedsforbrug <i>Connie Carøe Christiansen</i>	157
Minority Youth, Media Uses and Identity Struggle. The Role of the Media in the Production of Locality <i>Thomas Tufte</i>	181
Being a Computer User. What Does that Mean? A Discussion About Young People's Talk About Computers and Themselves <i>Ingunn Hagen</i>	197
IV INTERNET USES FOR THE CULTIVATION OF RELIGIOUS IDENTITY, FOCUSING ON ISLAM	
Svenska cybermuslimska miljöer i början av det 21 århundradet <i>Göran Larsson</i>	227
Danmarks Forenede Cybermuslimere og italesættelsen af islam <i>Jørgen Bæk Simonsen</i>	241

Beställ från: NORDICOM, Göteborgs universitet, Box 713, SE 405 30 Göteborg
fax: + 46 31 773 46 55, e-post: anja.ryne@nordicom.gu.se